

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 3.

Lördagen den 24 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Efter förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts den 20 innevarande januari bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, hänvisades denna proposition till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *af Buréns* den 22 i denna månad bordlagda motion, n:o 1, om ändring af riksdagsordningen i syfte att riksdagsmannaval å landsbygden och i valkretsar, bestående af flere städer, må förrättas endast medelst elektor, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *af Buréns* den 22 innevarande månad bordlagda motion, n:o 2, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Linköping.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den af herr *Helander* väckta, under gårdagen bordlagda motionen, n:o 3, med förslag till lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *von Strokirchs* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 4, om pension åt föreståndaren för Jönköpings läns landtbruksskola I. Naucér.

Vid föredragning af den utaf herrar *Tham, Wilhelm, och Stridsberg* väckta, under gårdagen bordlagda motionen, n:o 5, angående skrifvelse till Konungen i fråga om utarbetande af förslag till lag om skydd för industriella mönster och modeller, beslöt kammaren hänvisa denna motion till behandling af ett tillfälligt utskott.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den af herrar *Stridsberg och Tham, Wilhelm*, väckta, nästlidne dag bordlagda motionen, n:o 6, om borttagande af stämpelafgift för patentbref.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade

dels Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

2:o) angående gränsreglering mellan Carl Gustafs stads gevärsfaktori och Eskilstuna stad;

3:o) angående användandet af militieboställsfondens uppkomna återstående behållning;

4:o) angående disposition af en del byggnader och jord, tillhörande förra häradshöfdingebostället $\frac{3}{8}$ mantal Hammenhög n:o 31 i Kristianstads län; samt

5:o) angående efterskänkande af viss del af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Karsten Ekberg från Hessleberga;

dels ock Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande för en statsrådsledamot att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som jemlikt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet.

Föredrogos de nyss aflemnade kongl. propositionerna och blefvo dessa, hvar för sig, på begäran bordlagda.

Föredrogs och lades till handlingarna Kongl. Maj:ts nådiga skrivelse till Riksdagen om förordnande för en statsrådsledamot att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som jemlikt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet; och skulle underrättelse om denna nådiga skrifvelses innehåll genom utdrag af protokollet meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, som hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

Herr *Lothigius* afgaf en af honom med flere undertecknad motion, n:o 7, om anslag till lån för byggande af jernväg från Borås till Göteborg.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lothigius* under tre veckor från och med den 26 i denna månad, herr *Andersson, Gustaf*, under fjorton dagar från innevarande dag, herr *Olsén* från den 28 i denna månad till och med den 20 nästinstundande februari, herr *Ros* under tre veckor från den 28 innevarande månad samt herr *Weinberg* under tre veckor från denna dag.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12.17 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 26 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herrar *Warn* och *Sjöcrona* anmälde, att de infunnit sig vid riksdagen.

Herr statsrådet *Wennerberg* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Kongs Norrby kungsgård i Östergötlands län.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och på begäran bordlagd.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Tillkännagafs, att herr grefven och talmannen samt de ledamöter, som fått i uppdrag att jemte talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjening, ansett nödigt, att i kansliet anställdes 2 förste notarier, 11 notarier med skyldighet att vara underkastade den förändring i tienstgöring, som kunde föranledas deraf, att sekreteraren egde till sitt biträde vid förandet och uppsättandet af kammarens protokoll använda en af notarierna, vidare 1 förste kanslist, 1 registrator, 6 kanslister, 1 förste vaktmästare och 8 vaktmästare, samt, under förutsättning att detta godkändes af kammaren, antagit såsom *förste notarier*: kanslisekreteraren friherre C. J. A. J. Alströmer och sekreteraren i justitieombudsmansexpeditionen C. D. R. von Schulzenheim; *notarier*: t. f. kanslisten i kongl. kommerskollegium G. E. von der Burg, kammarherren F. A. G. Berencreutz, vice häradshöfdingen J. F. Hammarberg, amanuensen i kongl. landtförsvarsdepartementet friherre O. T. Hermelin, vice häradshöfdingen C. A. T. Bergendahl, amanuensen i kongl. arméförvaltningen A. Göransson, vice häradshöfdingen C. G. Barthelson, postexpeditören L. Kræpelin samt vice häradshöfdingarne A. T. Hagman, H. Rydin och A. Hafström; *förste kanslist*: vice häradshöfdingen H. W. Hedenstjerna; *registra-*

tor: fortifikationskassören H. F. W. Geete; *kanslister*: kanslisten i kongl. hofexpeditionen K. Radhe, amanuensen i kongl. domänstyrelsen H. J. Modigh, vice härads höfdingarne B. Tomason och grefve B. H. B. Mörner, litteratören E. Fahlstedt och filosofie doktorn K. A. Beckman; *förste vaktmästare*: E. Ehrnström; *vaktmästare*: F. W. Malmberg, E. Pira, G. A. Söderqvist, O. A. Pettersson, C. A. Andersson, J. E. Sjöberg, J. A. Lundqvist och J. Wahlqvist.

Herr grefven och talmannen yttrade, att han, efter samråd med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att nästkommande onsdag måtte anställas val dels af ledamöter och suppleanter i den nämnd, som eger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas, dels af valmän och suppleanter för utseende af komiterade för tryckfrihetens vård.

Detta förslag antogs.

Upplästes ett insändt läkarebetyg, så lydande:

Je, soussigné, Dicquemare, Docteur en Médecine de la Faculté de Montpellier, Médecin Aide-Major de 1e Classe à l'Hôpital militaire de Biskra, Médecin de Colonisation du dit lieu, certifie que Monsieur *L. O. Smith*, Membre du Sénat Suédois, est actuellement atteint de douleurs articulaires gouteuses qui l'empêchent d'entreprendre un voyage.

J'estime à deux mois le temps nécessaire à Monsieur *L. O. Smith* pour qu'il puisse se rétablir d'une façon suffisante.

Fait à Biskra en toute sincérité le 15 Janvier 1891.

D. Dicquemare.

Vu, pour légalisation de signature de Monsieur *D. Dicquemare*, apposée ci-dessus

Le Maire de Biskra *F. Cameor.*

Afgåfvos följande motioner:

n:o 8, af herr *Anderson, Albert*, om öfverflyttande på bankokottet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper och förvaltning;

n:o 9, af friherre *Klinckowström*, om bildande af en Riksdagens besparingsfond; samt

n:o 10, af herr *Wærn*, om anslag för utarbetande af en förteckning öfver alla sedan år 1809 afgifna komitébetänkanden m. m.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom framställda yrkanden bordlagda.

Föredrogos å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, den 24 i denna månad bordlagda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;

2:o) angående gränsreglering mellan Carl Gustafs stads gevärsfaktori och Eskilstuna stad;

3:o) angående användandet af militieboställsfondens uppkomna återstående behållning;

4:o) angående disposition af en del byggnader och jord, tillhörande förra häradshöfdingebostället $\frac{3}{8}$ mantal Hammenhög n:o 31 i Kristianstads län; samt

5:o) angående efterskänkande af viss del af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Karsten Ekberg från Hesseberga.

Föredros och hänvisades till statsutskottet den af herr *Lothigius* med flere väckta, den 24 innevarande januari bordlagda motionen n:o 7, om anslag till lån för byggande af jernväg från Borås till Göteborg.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades friherre *Leijonhufvud*, *Sten*, från och med den 28 i denna månad till och med den 8 nästinstundande februari, herr *Evers*, *Albert*, under fjorton dagar från den 28 innevarande januari samt herr *Liljesköld* under tre veckor från sistnämnda dag.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Friherre *Klinckowström* erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag har i den motion, jag nyss aflemnad, föreslagit, att, för grundläggande redan vid denna riksdag af den besparingsfond, som min motion afser, de fyra millioner, som Kongl. Maj:t i dess nådiga statsverksproposition föreslagit skola användas såsom anslag till norrlandska jernvägsbyggnaden, måtte i stället ingå i denna besparingsfond. Men på samma gång har jag, för att visa att jag icke är afvog mot jernvägsbyggandet, i motionen hemställt, att dessa fyra millioner kronor i stället skulle anslås af *upplånta* medel, såsom i allmänhet vid stambanebyggandet i riket hittills skett. — Jag har gjort uppmärksam på, att denna senare passus i mitt förslag kan vara att betrakta såsom en särskild fråga, i hvilket fall svårigheter må hända

skulle kunna uppstå att få motionen remitterad. När så är, får jag vördsamt anhålla, att Första Kammaren täcktes medgifva, att jag i min motion utstryker orden "och utgifterna för denna jernvägsbyggnad i stället bestridas med upplånta medel". — Jag vågar vördsamt anhålla, att herr grefven och talmannen ville till kammaren framställa denna min begäran.

På gjord proposition medgaf kammaren, att ur friherre Klinckowströms motion finge uteslutas förslaget om bestridande genom upplånade medel af kostnaderna för fortsättande af arbetena å norrländska stambanau, hvarefter motionen i enlighet härmed ändrades.

Kammaren åtskildes kl. 1.39 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 28 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herr *Bergman* anmälde, att han ankommit till riksdagen.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 1, med den till innevarande Riksdag af fullmäktige i riksgäldskontoret afgifna berättelse;

bankoutskottets memorial n:o 1, med öfverlemnande af fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse; och

kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Afgåfvos följande motioner:

n:o 11, af herr *Borg*, med förslag till ändring af 1 kap. 6 § giftermålsbalken;

n:o 12 af herr *Brehmer*, om anslag till understöd för anläggande af jernvägar efter Kosta-systemet;

n:o 13, af herr *Biesért*, angående nedsättning af tullen på vissa lifsmedel samt om åtskilliga andra ändringar i tulltaxan;

n:o 14, af herr *Unger*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om utsträckning af fridlysningstiden för elg;

n:o 15, af *densamme*, med förslag till ändrad lydelse af 7 § i kongl. jagtstadgan den 21 oktober 1864;

n:o 16, af herr *Berg, Gustaf*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker m. m. den 24 oktober 1885;

n:o 17, af herr *Ölander*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändrade bestämmelser rörande underhållet af de allmänna vägarne å landet;

n:o 18, af herr *Söderberg*, angående skrifvelse till Konungen med anhållan om förslag till ändrade bestämmelser i fråga om utgörande af väghållningsbesväret;

n:o 19, af herr *Söderberg* med flere, om lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter m. m.;

n:o 20, af herr *Jönsson*, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Mariestad;

n:o 21, af herr *Wieselgren*, om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom; samt

n:o 22, af herrar *Boström* och *Ekenman*, om anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom framställda yrkanden bordlagda.

Föredrogs å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts den 26 i denna månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Kongs Norrby kungsgård.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsittet den af herr *Anderson, Albert*, väckta, den 26 innevarande januari bordlagda motionen, n:o 8, om öfverflyttande på bankoutsittet af skyldigheten att utse revisorer jemte suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors räkenskaper och förvaltning.

Föredrogs friherre *Klinckowströms*, den 26 i denna månad bordlagda motion, n:o 9, om bildande af en Riksdagens besparingsfond.

Friherre *Klinckowström*: Jag får bedja kammarens ledamöter om ursäkt, att jag ännu en gång återkommer med den motion, som jag för några dagar sedan väckte, rörande disposition af besparingar och öfverskottsmedel på statsregleringen; men man har gjort mig uppmärksam på — och jag tackar för anmärkningen — att i klämman, som följer på motionen, har jag yttrat, att för beredande af en Riksdagens besparingsfond till dess fria disposition "i och för bestridande af de här ofvan antydda med flera statsändamål" etc. och bland dessa antydda statsändamål, som jag ansett att fonden skulle

framdeles och successivt bestrida, finnes äfven i punkterna 3 och 4 fråga om fortsatt successiv afskrifning af återstående 70 procent af såväl grundskatter som ock indelningsverkets på viss jord tryckande bördor. Men min mening har icke varit, att något *beslut* derom skulle för närvarande till följd af min motion åstadkommas af Riksdagen, hvarför jag får utbedja mig kammarens tillåtelse att få stryka den passus, jag nyss uppläst, och hvilken möjligen skulle uti antagonisters händer blifva ett vapen mot min motion. Derför får jag bedja kammaren om tillåtelse att stryka orden: "*i och för bestridande af de här ofvan antydda med flera statsändamål*", och får jag bedja herr grefven och talmannen hafva godheten derom göra hemställan till kammaren.

På gjord proposition biföll kammaren hvad friherre Klinckowström sålunda hemställt, hvarefter motionen, i öfverensstämmelse härmed ändrad, blef, jemte de i anledning af densamma inom kammaren afgifna yttranden, hänvisad till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Wærns* den 26 innevarande månad bordlagda motion, n:o 10, om anslag för utarbetande af en förteckning öfver alla sedan år 1809 afgifna komitébetänkanden m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sjögreen* under tre veckor från denna dag och herr *Hasselrot* under tre veckor från och med den 2 nästkommande februari.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1.27 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 29 januari, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Herr statsrådet *Östergren* aflemnade

dels Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till sjölag, lag innefattande vissa bestämmelser angående sjöfynd, lag angående ändring af 2, 5 och 7 §§ 17 kap. handelsbalken, lag angående ändring af 71, 73, 89, 90, 117, 118 och 119 §§ utsökningslagen samt lag angående ändring af 13, 51, 54 och 90 §§ konkurslagen; äfvensom

2:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken;

dels och Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförklaring.

Föredrogs och bordlades på begäran Kongl. Maj:ts nyss aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till sjölag m. m.

Herr Bergström: Jag tillåter mig hemställa, att denna kammare måtte för sin del besluta dels att, för behandling af Kongl. Maj:ts proposition om antagande af ny sjölag m. m., ett särskildt utskott måtte tillsättas, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren, dels och att antalet af suppleanter från denna kammare bestämmas till fyra.

På gjord framställning beslöt kammaren för sin del, att för behandling af ifrågavarande kongl. proposition skulle tillsättas ett särskildt utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera kammaren; och skulle, jemlikt § 37 mom. 1 riksdagsordningen, Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Vidare beslöts, att, i händelse kamrarne enades om tillsättande af ett särskildt utskott för nyssnämnda propositions handläggning, i detta utskott skulle väljas fyra suppleanter från Första Kammaren.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Vidare yttrade herr grefven och talmannen, att han, efter samråd med herr talmannen i Andra Kammaren, finge föreslå, att lördagen den 7 nästkommande februari måtte anställas val af föreskrifna revisorer och revisorssuppleanter för granskning af dels statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels och riksbankens afdelningskontors räkenskaper och förvaltning.

Detta förslag antogs.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts förut denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och bordlades på begäran Kongl. Maj:ts vid sammanträdet aflemnade nådiga skrifvelse till Riksdagen i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförklaring.

Afgåfvos nedannämnda motioner:

n:o 23, af friherre af *Ugglas*, om anstånd med uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken, m. m.;

n:o 24, af herr *Anderson, Albert*, om höjande af hvitbetsocker-tillverkningsafgiften m. m.;

n:o 25, af herr *Borg*, med förslag om tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken;

n:o 26, af *densamme*, om indragning af åtskilliga utaf Kongl. Maj:ts beskickningar till främmande magter m. m.;

n:o 27, af friherre *Klinckowström*, om bestridande genom upplånade medel af kostnaderna för fortsättande af arbetena å norrländska stambanan;

n:o 28, af herr *Biesért*, om antagande af en lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

n:o 29, af herr *Widmark*, om anslag till befrämjande af odlingsföretag i de norrländska lappmarkerna;

n:o 30, af *densamme*, med förslag om tillägg till 53 § i kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866;

n:o 31, af herr *Boström*, om anslag för skyndsamt genomförande af beslutad gevärsförändring;

n:o 32, af herrar *Ros* och *Lundström* m. fl., om statsbidrag till uppförande af en minnesvård öfver John Ericsson;

n:o 33, af herr *Lithander*, om anslag för uppmuntrande af brännstofvsindustrien inom landet;

n:o 34, af herr *Adelsköld*, med förslag till ändrad lydelse af §§ 15 och 18 riksdagsordningen;

n:o 35, af *densamme*, med förslag till ändrad lydelse af § 17 riksdagsordningen; samt

n:o 36, af herr *Söderberg*, om rätt för riksbankens afdelningskontor i Jönköping att köpa och sälja utländska vexlar.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom framställda yrkanden bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Borgs* under gårdagen bordlagda motion, n:o 11, med förslag till ändring af I kap. 6 § giftermålsbalken.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Brehmers* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 12, om anslag till understöd för anläggande af jernvägar efter Kosta-systemet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Biesérts* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 13, angående nedsättning af tullen på vissa lifsmedel samt om åtskilliga andra ändringar i tulltaxan.

Efter föredragning af herr *Ungers* under gårdagen bordlagda motion, n:o 14, angående skrivelse till Konungen i fråga om utsträckning af fridlysningstiden för elg, hänvisades denna motion till behandling af ett tillfälligt utskott.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Ungers* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 15, med förslag till ändrad lydelse af 7 § i kongl. jagstadsagan den 21 oktober 1864.

Efter föredragning af den utaf herr *Berg, Gustaf*, väckta, nästlidne dag bordlagda motionen, n:o 16, angående skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker m. m. den 24 oktober 1885, beslöt kammaren hänvisa denna motion till handläggning af ett tillfälligt utskott.

Vid föredragning af herr *Ölanders* under gårdagen bordlagda motion, n:o 17, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändrade bestämmelser rörande underhållet af de allmänna vägarne på landet, hänvisades denna motion till behandling af ett tillfälligt utskott.

Efter föredragning af herr *Söderbergs* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 18, angående skrifvelse till Konungen, med anhållan om förslag till ändrade bestämmelser i fråga om utgörande af väghållningsbesväret, beslöt kammaren hänvisa denna motion till handläggning af ett tillfälligt utskott.

Föredrogs den af herr *Söderberg* m. fl. väckta, nästlidne dag bordlagda motionen, n:o 19, om lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter, m. m.

Herr *Söderberg*: Då i den af mig jemte andra ledamöter af denna kammare väckta motionen om lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt nedsättning af de på viss jord hvilande grundskatter äfven förekommer ett yrkande om höjande af den enligt kongl. kungörelsen den 3 februari 1888 medgifna ersättning till egare af vissa skattefrälsehemman, får jag å egna och mina medmotionärers vägnar anhålla, att nämnda yrkande måtte få ifrån motionen skiljas samt bilda en egen motion.

Denna anhållan bifölls, hvarefter motionen i enlighet dermed fördelades i två motioner, den ena med ofvannämnda nummer och öfverskrift samt den andra med n:o 37 och öfverskriften: "om höjande af den enligt kongl. kungörelsen den 3 februari 1888 medgifna ersättning till egare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke blifvit af statsverket inlöst".

Båda dessa motioner hänvisades till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsrottet herr *Jönssons* under gårdagen bordlagda motion, n:o 20, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Mariestad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande, nästlidne dag bordlagda motioner:

n:o 21, af herr *Wieselgren*, om förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom; samt

n:o 22, af herrar *Boström* och *Ekenman*, om anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 1, med den till innevarande Riksdag af fullmäktige i riksgäldskontoret afgifna berättelse.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutsrottets sistlidne dag bordlagda memorial n:o 1, med öfverlemnande af fullmäktiges i riksbanken till utskottet afgifna berättelse.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Justerades elfva protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 1.23 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 29 januari, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Aflemnades följande motioner:

n:o 38, af herr *Alin*, om anslag till upprätthållande af rikets neutralitet;

n:o 39, af herrar *Alin* och *Lundström*, om anslag till mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Upsala;

n:o 40, af herr *Cederberg*, angående nedsättning af räntan å lån från fonden till understödjande af sankta traktens odling;

n:o 41, af herr *Bergman*, om ändrade bestämmelser angående understöd för utdikning af vattensjuka marker, m. m.;

n:o 42, af herr *Söderberg*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande möjligheten att bereda mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk; samt

n:o 43, af herr *Adelsköld*, om anslag till bildande af en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseets behof.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom framställda yrkanden bordlagda.

Kammaren åtskildes kl. 7.32 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 30 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Efter förnyad föredragning af Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till sjölag, lag, innefattande vissa bestämmelser angående sjöfynd, lag angående ändring af 2, 5 och 7 §§ 17 kap. handelsbalken, lag angående ändring af 71, 73, 89, 90, 117, 118 och 119 §§ utsökningslagen samt lag angående ändring af 13, 51, 54 och 90 §§ konkurslagen, hänvisades denna proposition till lagutskottet, dock under förbehåll att, derest, på sätt föreslaget blifvit, ett särskildt utskott tillsattes för behandling af nämnda proposition, densamma skulle till detta särskilda utskotts handläggning öfverlemnas.

Föredrogs ånyo och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga skrifvelse till Riksdagen i anledning af en vid sistförflutna riksdag beslutad lagförklaring.

Föredrogs friherre af Ugglas' sistlidne dag bordlagda motion, n:o 23, om anstånd med uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken m. m.

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader för
Riksdagen
m. m.*

Herr Törneblad: Då jag under några års tid haft förtroendet att tillhöra den komité, som närmast haft sig anförtrodd att söka ut-

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader för
Riksdagen
m. m.
(Forts.)*

föra riksdagens beslut af år 1888 om uppförande af riksdags- och riksbankshus på Helgeandsholmen, har jag i den nu väckta motionen sett en bestämd anledning för mig att söka åt frågan gifva en annan belysning än den, som dels på senare tider varit synlig i offentliga uppsatser och dels nu, fastän i betydligt annan form, framkommit i den väckta motionen. Det har troligen icke undgått kammarens uppmärksamhet att man på åtskilligen håll uttalat, om jag så må säga, ett slags "ästhetische Entrüstung" öfver det af Riksdagen beslutade byggnadsföretaget och sökt framhålla detta med en skärpa i uttrycken, hvilken ingalunda motsvarats af bevisningens kraft. Om jag faller detta omdöme, syftar jag naturligtvis icke på motionen, utan på hvad man på ett eller annat ställe sett i frågan framställt, då man bland annat talat om att man skulle förderfva holmen, att man skulle förvandla den till ett stenkummel — oaktadt på holmen skulle finnas en plats framför riksdagshuset ungefär så stor som Gustaf Adolfs torg — att bankuset skulle löpa fara att störta ned i strömmen — att grunden vore otillfredsställande och svag — allt uttalanden, som genom sin öfverdrift bort utgöra en osökt anledning att underkasta hvad sålunda i frågan framställts en besinningsfull kritik och tillse, på hvilka grunder den sålunda frammanade opinionen i själfva verket kan stödja sig.

Då nu frågan blifvit bragt inför Riksdagens forum, är det en glädje att detta skett af en man, hvilkens lifliga intresse för byggnadsfrågans slutliga lösning icke jag för min del och, såsom jag tror, icke heller någon annan af kammarens ledamöter kan misskänna. Men ett är detta lifliga intresse och ett annat de följder, som den väckta motionen kan medföra, följder, som möjligen skulle kunna blifva sådana, att det lifliga intresset ej komme att motsvaras.

Den ärade motionären har först fäst sig vid 1888 års riksdagsbeslut och för detsamma sökt grunden dels derutinnan, att Riksdagen ville hafva slut på den gamla tvistefrågan — en fullkomligt riktig uppfattning, hvilken jag blott önskat måtte hafva föresväfvat äfven vid affattningen af motionen, som i själfva verket är egnad att åter upprifva den gamla tvistefrågan — och dels i Riksdagens benägenhet att vilja begagna sig af Hans Maj:t Konungens anbud att, mot uppförande af ett hofstall å Artilleriplanen, afstå tomter på Helgeandsholmen till ifrågasatta ändamål.

Hvad nu det första beträffar, så är det lätt förklarligt, att efter alla de många komitéförslag, möjliga och omöjliga, i synnerhet omöjliga, som föregått frågans lösning hos Riksdagen, denna ändtligen skulle vilja ställa sig på den ståndpunkt, att byggnadsföretaget skulle blifva en verklighet. Att man då öfvergat den af 1887 års kongl. proposition framställda tanken att bygga *ett* hus berodde, så vidt jag kan förstå, på hänsynen till en mera obehindrad samfärdsel och särskildt till den önskan, som med allt fog kunde från hufvudstadens sida framställas, att icke den viktiga trafikleden mellan Drottninggatan och Mynttorget blefve afskuren, utan skulle kunna få en gata till sin disposition. Hvad åter det andra skälet eller hofstallets undanröjdande från holmen beträffar, så — så vidt jag kunnat fatta den stämning, som gjorde sig gällande i Riksdagens kamrar — betraktade man detta

icke såsom ett *ändamål*, utan såsom ett nödvändigt *medel* för att vinna *det* ändamål, som man framför allt hade i syfte, nemligen att åt Riksdagen och riksbanken bereda ändamålsenliga lokaler. Om man sålunda beslutat sig för medlet, är det långt ifrån att man derigenom har, såsom i motionen synes antydast, fäst sig vid att få det hinder, som hofstallet utgjorde för en "fri disposition af holmen" undanröjd. Nej, det var icke för att vinna fri disposition af holmen, man ville förflytta hofstallet, utan det var för att kunna å holmen uppföra båda byggnaderna — hvilkas nödvändighet var allmänt erkänd — å en tomt, om hvilken icke vidare tvist skulle förekomma.

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

Att detta företag skulle vara förenadt med svårigheter, dolde då, så vidt jag vet, ingen af dem som medverkade till beslutet, för sig, och det har ej heller undgått fullmäktige eller de komiterade, som haft utförandet sig anförtrodt. Men just dessa svårigheter hafva manat att behandla frågan med varsamhet och försigtighet, något som komitén och sökt göra, för att få förslaget så fullständigt genomarbetadt, så noga granskadt och så godt som möjligt. Detta är anledningen, hvarför ärendet ännu icke framskridit längre. En annan sak är också, att något verkligt utförande naturligtvis icke ännu kunnat komma i fråga på holmen. Men oakadt hofstallet antagligen icke kommer att blifva färdigt förrän 1893 eller 1894, torde dock i händelse af tillmötesgående från vederbörandes sida — ett tillmötesgående hvarpå man icke har skäl att tvifla — möjlighet finnas för att påbörja redan förut de förberedande arbetena med kajerna, hvilket jag nämner af det skäl att i motionen säges, att något uppskof icke skulle vållas genom den äskade nya utredningen.

Om sålunda komitén sökt att gå till väga med all möjlig försigtighet, sett svårigheterna i företaget och sökt lösa dem — jag vill ingalunda påstå att, ens i det allra sista, *alla* svårigheter äro lösta, emedan det är gifvet att, i fråga om ett så beskaffadt byggnadsföretag som detta, ett och annat icke kan blifva fullt uppmärksamadt och slutbehandladt förr än vid detaljbearbetningen — så har komitén dock varit långt ifrån att hysa den uppfattning, som utom Riksdagen framträdde och i viss mån funnit ett uttryck äfven i den nu föreliggande motionen, nemligen den, att det skulle vara vida svårare att utföra hvad Riksdagen beslutat än att ändra detta beslut så, att man skulle finna en annan lämplig plats, vare sig, såsom här ifrågasatts, för riksbankshuset eller, såsom i medkammaren lär hafva föreslagits, för riksdags- eller riksbankshuset. Jag fruktar, att man varit benägen att se svårigheterna i det, som redan är beslutadt, med kikaren stäld på vanligt sätt, men, när man velat tänka på hvad som komma skulle, vändt om kikaren och då icke funnit några svårigheter alls, oakadt det torde vara klart, att just *utfinmandet af en tomt* för byggnader sådana som riksbankshus eller riksdagshus är det som erbjuder de allra största svårigheterna, hvilket också bekräftas af byggnadsfrågans historik.

I motionen har särskildt åberopats, att den danske arkitekt, etatsrådet Meldahl, hvilken komitén ansett sig böra tillkalla, och hvilken utlåtande innehåller ytterst värdefulla anvisningar för frågans lösning,

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riksdagen m. m.
(Forts.)*

har, såsom det heter, upprepade gånger sagt, att han icke haft att granska Riksdagens program. Detta yttrande hänför sig väl egentligen till hvad etatsrådet sagt i slutet af sitt första utlåtande, der det heter: "I det jeg efter Anmodning af den höitærede Komité fremsætter denne min Udtalelse, gjentager jeg, at jeg har betragtet Valget af Byggepladsen og Maaden, hvorpaa den skulle benyttes til Rigsdag og Rigsbank, som Noget, der var givet ved Rigsdagens Beslutning." Huruvida man har någon anledning att af detta yttrande sluta sig till, att han möjligen, om han fått yttra sig på förhand, skulle hafva förordat någon annan byggnadsplats, lemnar jag derhän. Jag tror att slutsatsen är litet vågad. Det är i allmänhet ganska vanskligt att sluta sig från hvad som icke är sagt till hvad man möjligen önskade skulle vara sagt. Jemföres också detta etatsrådets yttrande med ett annat i hans utlåtande, synes det icke vara så alldeles säkert, att man kan draga den slutsats, som här blifvit dragen. Det heter nemligen på ett annat ställe: "Lykkes det den ærede Kunstner saaledes, som antydet, att forstærke Virkningen af Rigsdagshusets och Bankens Former, saa at de ikke trykkes af Slottets storhed, da have Rigsdagen og Banken ogsaa fundet en værdig Plads, som de, naar de skulle have en central Beliggenhed i Byen, ikke tillnærmelsesvis vilde have kunnet finde, hverken paa Riddarholmen eller i Artilleriplanen, og i Kungsträdgården kun ved helt at tilintetgjøre dette smukke Parkanlæg." — När man läser detta ställe i etatsrådets utlåtande, förefaller det, som om talet, att byggnadsplatsen icke skulle vara just i hans smak, ej är stödt på några verkligt starka grunder, i synnerhet om man dermed jemför hvad etatsrådet säger i sitt senare utlåtande, der han just angifver, att konstnären genom den omarbetning af projektet, som egt rum, — en omarbetning, som ju var alldeles i sin ordning — har lyckats i hufvudsak gifva en tillfredsställande lösning af problemet. Han säger nemligen der, hvad angår riksdagshusbyggningen: "Det af mig med X betegnede Udkast til denna Bygning, i hvilket der er taget Hensyn til den væsentlige Deel af de Udtalelser, jeg tillod mig at fremsætte i min Skrivelse af den 11:te August f. A., er nu saa smukt og godt i sine Hovedtræk, at det ved den endelige Bearbejdelse vil kunne føre til en tilfredsstillende lösning af den foreliggende Opgave." I afseende på riksbanksbyggningen har han några önskningsmål, som ännu icke blifvit fullständigt uppfyllda, men som i vissa fall, så vidt de äro berättigade, utan tvifvel utan större svårighet kunna uppfyllas. Byggnadskomplexen presenterar sig nu för dem, hvilka vilja taga i skärskådande den modell som finnes i riksbankens hus — och hvilket ju kunde hafva varit skäl att göra, innan förslag till ändring framlagts, — så att man vid betraktande af denna modell skall finna, att riksdagshuset kommer att ligga ganska värdigt i förhållande till de äfven på modellen åskådliggjorda omgifningarna. Att riksbanken i viss mån kommer att få ett mera undanskymd läge är alldeles gifvet, men det borde så mycket mindre betraktas som ett fel, som man förr varit benägen att låta riksbanken ingå blott såsom en del af hela byggnadskomplexen, såsom en enhet. Jag har således sökt visa, att från etatsrådet Meldahls sida icke framstälts några så-

dana anmärkingar, som böra föranleda till ett öfvergifvande af förslaget.

Det har tidt och ofta framkastats, att grunden skulle vara dålig och otillräcklig. Redan vid ärendets behandling 1888 yttrade en af kammarens ledamöter, som i dylika frågor har en stor och obestridd erfarenhet, nemligen herr generaldirektören Beijer — hvilken nu tagit del i komiténs arbete — att han för sin del icke hyste några tvifvelsmål alls att grunden icke skulle befinnas lämplig, och de närmare, ytterst noggranna undersökningar, som skett genom dels borring och dels propålning, hafva bekräftat herr Beijers yttrande. Jag tror icke, att de, som skrifvit i saken, sökt få någon reda på dessa undersökningar. Visserligen finnes i etatsrådet Meldahls utlåtande angifvet, att ett undantag förefinnes vid sydvestra hörnet af holmen, der anmärkning mot grunden skulle kunna göras. Detta beträffar helt enkelt ett mindre lerlager, hvars bortgräfvande, om det ens behöfves, är en affär på högst 15,000 kronor, ett belopp allt för obetydligt att tagas i betraktande vid ett sådant företag. För öfrigt är grunden så beskaffad, att de pålar, som vid propålningen blifvit nedslagna icke ens kunnat genomfrånga det längsta ned liggande lagret, och det har vid undersökningarna framgått, att grunden är ungefär densamma som den grund, på hvilken kungliga slottet hvilar — en grund, som jag tror under tidernas längd visat sig ganska god.

Man har också fruktat för strömmens utskärningar och det ändrade vattenloppet. I motionen har särskildt åberopats ett yttrande af teknologföreningens sackafdelning för byggnadskonst. Jag bör naturligtvis hysa den största respekt för de utan tvifvel skicklige och sakkunnige män, som afgifvit detta yttrande — hvilka de äro känner jag icke — men jag tillåter mig dock att något se på de skäl, som deri hafva blifvit anförda. Då deri bland annat framhålles faran af att den södra armen skulle komma att få för mycket vatten och den norra armen för litet, så torde en hvar, som är hemma i dylika frågor, lätt finna, att man med mycken varsamhet och kritik får taga detta yttrande ad notam, och att det icke precis bör hos Riksdagen utgöra grund för något ändringsförslag i saken. Det har också der uppgifvits, att bredden på gatan å vissa ställen, nemligen vid genomgångsarkaderna, skulle blifva 28 fot. Detta är en sak, som ännu icke är slutligen afgjord och beror på vidare utarbetningar. Ytterligare har sagts, att å öfriga sträckor gatans bredd skulle blifva 40 fot. Detta är icke förhållandet, enär bredden enligt nu föreliggande situationsplan kommer att blifva 50 eller 52 fot, d. v. s. ungefär 16 å 15 fot mera än ganska betydande partier af nuvarande Drottninggatan. Jag tror mig sålunda hafva visat, att de af mig vidrörda anmärkingar, som blifvit mot förslaget framställda, ej äro så beskaffade, att de böra föranleda Riksdagen att frångå sitt beslut i ärendet. Det är alltid en ganska vansklighet att upphäffa ett i laga ordning fattadt beslut, i synnerhet när detta beslut varit förenadt med ett annat — nemligen det om hofstallet — som redan blifvit satt i utförande.

Det har sagts, att det icke skulle vara synnerligen mycket dyrare att få riksbanken förlagd på ett annat ställe. Ja, det beror på. Man

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

ser ju gerna åtskilligt, som ej är så noga undersökt, i den ljusaste dager. Hvad beträffar att grunden skulle blifva lättare, är det minst sagdt tvifvelaktigt. Om man t. ex. skulle tänka på arffurstens palats, har jag mina särskilda misstankar att dervarande grund — såsom ock vid de närliggande byggnaderna visat sig — skulle erbjuda rätt stora svårigheter och måhända fullt ut lika stora som på Helgeandsholmen. Att man, i händelse riksbanken förlades å annan plats, icke skulle behöfva bygga broar från Helgeandsholmen till Drottninggatan och Mynttorget må vara sant — jag vet icke precist, hvad Stockholms stad skulle härpå vinna; jag antager, att staden helst skulle se broarne, men dermed har Riksdagen icke egentligen något att göra, hvilket ju ock framgår af motionärens uttalande, men denna kostnad är dock icke så synnerligen stor. Hvad angår kajerna, är det antagligt, att dessa måste göras i ordning i alla fall. Och hvad slutligen den nya tomten för riksbanksbyggnaden beträffar, är den icke funnen och, om den finnes, kostar den penningar. Innan detta företag var beslutadt, hörde sig fullmäktige om efter en tomt, som dock är kanske väl liten, nemligen Bergstrahlska huset, och detta skulle då i allt kosta något öfver en och en half million. Jag har hört uppgifvas, att, om det skulle vara någon möjlighet att förvärfva arffurstens palats — hvilket jag alls icke vet — detta skulle komma att kosta omkring en million eller 1,200,000 kronor. Hvad jag tror mig kunna bevisa är, att denna tomt är otillräcklig för bankens behof och skulle vara förenad med dels dåliga ljusförhållanden, i det att fasaden är knappast i riksgälds hvad den å Helgeandsholmen blefve i banko, dels äfven eldfara i följd af de närliggande husen. Om man skulle dertill lägga näst angränsande tomt, skulle den nämnda millionen komma att, om icke fördubblas, betydligt öfverskridas. Naturligt är, att, om Riksdagen icke skulle draga sig för att gifva $1\frac{1}{2}$ eller 2 millioner till, den skulle kunna få en tomt; men jag är icke öfvertygad om, att det var Riksdagens mening med 1888 års beslut, att den om några år skulle få kosta på högst betydliga summor. Man talade redan då om de stora summor, som skulle gifvas ut för ifrågavarande hus. I sjelfva verket är det ur *ekonomisk synpunkt det bästa* att förlägga dessa byggnader å Helgeandsholmen. Om det är så äfven ur *estetisk synpunkt*, lemnar jag derhän. Gifvet är ju, att om man ställer sina *estetiska* syften fullkomligt oberoende af kostnaderna, man kan få något mycket bättre och mera storartadt, men hvarken svenska Riksdagen eller i allmänhet den, som utför byggnadsföretag är så fullkomligt oberoende af kostnadsförhållanden, att den uppgör sina projekt utan afseende på dem. Och jag upprepar, att för hvar och en, som vill se den utställda modellen, bör det blifva klart att med det ekonomiska kan förenas full värdighet och ändamålsenlighet för både riksbanken och riksdagshuset. Etatsrådet Meldahl har visserligen gjort några anmärkningar i afseende å lokalerna inom riksdagshuset, men dessa anmärkningar utgå från en helt annan uppfattning om ett riksdagshus' inredning än den, som hos oss varit rådande, nemligen från den kontinentala och kanske äfven den amerikanska uppfattningen om en mängd bekvämligheter, om rum för hvarje särskild minister,

våningar för talmännen, flere lokaler för riksdagsmännens brevexling och dylikt, hvilket jag ej tror att vår Riksdag är fallen för att i längden vilja i större skala bekosta, och som jag ej heller anser nödvändigt. Om man sålunda nöjer sig med ett verkligt ändamålsenligt och ganska pryddligt riksdags- och riksbankshus, bör man kunna erhålla detta på Helgeandsholmen.

Hvad beträffar strömförhållandena, har komitén varit betänkt på att anhålla, det herrar fullmäktige ville genom vederbörande departement vända sig till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för att erhålla dess utlåtande om berörda förhållanden. Det har varit meningen att icke göra någon rubbing i vattenförhållandena, utan bibehålla den fullkomligt oförändrade, så att någon fara hvarken för målaresträndergarne eller Stockholms stad skulle uppstå. Kan man från nämnda styrelse vinna bekräftelse på att så kan ske, bör det vara tillräckligt tryggande.

På grund af hvad jag nu anfört, kan jag icke annat än önska för sakens framgång, att företaget måtte få fortgå orubbadt af några ändringsförslag; och jag vill också hoppas att Riksdagen skall stanna vid ett sådant beslut, emedan, om Riksdagen skulle i en eller annan form gifva dementi åt sitt förra beslut, man i sjelfva verket tager ett språng in i det okända, ett språng, hvars betydelse och verkningar må hända hvarken den ärade motionären eller de, som deltaga i beslutet, kunna beräkna.

Jag anhåller, att dessa mina ord må åtfölja motionen till vederbörligt utskott.

Herr Lithander: Efter den fullständiga kritik, som ordföranden i riksdagshuskomitén har egnat åt friherre af Ugglas' motion, kunde jag saklöst underlåta att säga något. Men på grund af min tidigare ställning till frågan, anhåller jag dock att få yttra några ord och att dessa måtte få följa motionen till utskottet. Det är det ledsamma vid denna frågas behandling i pressen och eljest här i Stockholm, att man synes ställa sina egna tycken och önskningsar alldeles i förgrunden och deremot låta riksdagens och regeringens beslut träda helt och hållet i skuggan, låtsande som detsamma icke funnes till eller vore något, vid hvilket man icke behöfde fästa afseende. Det är så mycket mera anmärkningsvärdt, som de gjorda uttalandena i vissa fall kommit från framstående och upplyste män. Den motion, som friherre af Ugglas väckt, synes mig gå ut på ingenting mer och ingenting mindre än att sönderslita det beslut, som är fattadt med stor majoritet i riksdagens båda kamrar, och af Kongl. Maj:t fastställt, hvarförutom i denna fråga det speciella inträffat, att den har varit beroende i första hand på Hans Majestät Konungens enskilda medgifvande. Detta har också vunnits. Man skulle tycka, att den ärade motionären borde respektera så tillkomna beslut, och icke ifrågasätta något för Riksdagen och regeringen så oegentligt och motbjudande, som att upphäfva sina egna beslut, hvilket, efter mitt förmenande, omöjligan kan försiggå med bibehållande af Riksdagens och regeringens värdighet, hvarförutan det förefaller mig vara ett

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

ganska olämpligt föredöme för dem, som i allmänhet vilja upprifva tillkomna beslut.

Den ärade motionären har framhållit med en viss bestämdhet, att det icke finnes någon utredning. Detta förefaller mig högst anmärkningsvärdt, ty först och främst har frågan behandlats 16 år i riksdagen, och dessutom har den blifvit i två komitéer ganska grundligt undersökt. 1887 års regering framlade en kongl. proposition, hvilken grundade sig på en ytterligare utredning, som åberopas i denna proposition, och hvilken ju är mycket lätt tillgänglig. Den regering, som satt vid styret följande år, 1888, blef på grund af frågans upptagande af enskild motionär i tillfälle att å nyo underkasta dessa utredningar en granskning. Jag har mig icke bekant, att inom regeringen rådde det allra ringaste tvifvel om utredningens fullständighet. Visserligen gjordes under diskussionen i kamrarna den helt vanliga anmärkningen, att frågan behöfde bättre utredning, det är ett så vanligt sätt att gå till väga, när man vill uppskjuta en sak eller på något sätt undanskjuta densamma. Då ropar man på utredning, äfven om den verkställda utredningen är aldrig så god. Det synes mig verkligen, som om det hade varit en billig fordran att ställa på motionären, att han, då han nu bestämt sig för att framlägga en motion, sjelf skulle hafva haft ett förslag om något bättre, än att underkasta frågan en ytterligare utredning. Jag tycker verkligen, att man kunde fordra, att den ärade motionären, då han nu vill förhindra, att riksbankshuset lägges på den plats, der riksdag och regering beslutit att förlägga detsamma, hade bort säga: här är en annan plats, som är bättre, och på samma gång äfven hafva godheten upplysa hvad den platsen kostar, och framför allt *hvem* som skall betala densamma. Äfven synes det mig vara en billig fordran, att den ärade motionären lemnat kammaren någon upplysning, *hvem* som skall betala den ganska dryga kostnad, som utan tvifvel måste följa af ett särskiljande af byggnaderna, och den enas förläggande på ett annat ställe.

Jag tillåter mig äfven erinra om några andra förhållanden. De äro visserligen redan vidrörda af den föregående talaren, men jag skall bedja att något närmare få beröra desamma. Förhållanden finnas, som, enligt min mening, göra ett upprifvande här alldeles omöjligt, hvarföre en ny utredning skulle vara ändamålslös. Jag beder få erinra derom, att beslutet om hofstallets uppbyggande på Artilleriplanen står i det allra intimaste samband med de båda husens uppbyggande på Helgeandsholmen. Såsom den föregående talaren har upplyst, var hofstallets uppförande på Artilleriplanen endast ett medel. Ändamålet var att få uppföra båda riksbyggnaderna på den frigjorda platsen. För det ändamålet har Riksdagen anslagit 1,070,000 kronor. Dessa medel äro ställda till disposition och delvis använda. Arbetet är i full gång. Hofstallet skall byggas, der vid lag kan aldrig ifrågakomma någon ändring. Derjemte har för statens räkning bazaren på Norrebro blifvit inköpt för 250,000 kronor, äfvensom tvättinrättningen. Dessutom har ett ganska stort tomtutbyte egt rum mellan Stockholms stad och staten. Vid detta tillfälle har Stock-

holms stad betingat sig rättighet att derjemte få köpa, om jag icke minnes orätt, 204 tunnland mark på kongl. Djurgården för sådana ändamål, som varit för staden mycket önskvärda och nödvändiga. Allt detta är klart: tomterna äro utbytta, liqviden gjord, stallbyggnaden är påbörjad. Det är fullkomligt omöjligt att derutinnan åstadkomma någon återgång eller att återfå de redan utgifna summorna. Då nu beslutet om riksdags- och riksbankshusen är fattadt i direkt sammanhang med alla dessa frågor, måste det förefalla mig nästan omöjligt att sönderslita det, ty jag kan icke tänka mig, att, äfven om Riksdagen mot all förmodan skulle besluta det, någon regering skulle vilja åtaga sig ansvaret för att sanktionera ett upprifvande af riksdagsbeslutet 1888 och derigenom godkänna, att statens rätt hade i den anmärkningsvärda grad blifvit förbisedd, som då skulle vara fallet. Ändamålet, för hvilket staten beviljat dessa stora anslag och medgifvit Stockholms stad stora fördelar, var nemligen icke att bygga ett utan alldeles bestämt att bygga begge husen på Helgeandsholmen. Utan att detta vilkor, utan inskränkning, blir fullgjordt, måste alla de förutnämnda transaktionerna gå tillbaka, hvilket väl numera, såsom jag haft äran säga, är omöjligt.

Den ärade motionären har anfört sina farhågor för grunden och för sjelfva byggnaderna. Då man kan åberopa sådana namn, som den föregående talaren nyss anförde, och som återfinnas i här tillgängliga officiella yttranden, nemligen herrar Beijer, friherre Leijonhufvud (jag vet ej, om han afgifvit något yttrande, men han har åtminstone deltagit i komiténs arbeten), Stockholms stadsingeniör, major Knös, kapten Amundson, när man kan åberopa godkännande officiella yttranden af sådana personer, och anmärkningar det oaktadt göras mot grunden, då vet jag verkligen icke, hur den saken skall på ett fullt betryggande sätt kunna beredas. I afseende på det arkitektoniska och estetiska äro ju här två namn i borgen derför, hvars tillfyllestgörande ingen borde disputeras, nemligen herrar Zettervall och Meldahl. Man har försökt resonnera bort herr Meldahls yttrande, men det borde man icke göra, ty det är klart och tydligt, och vill man läsa det rätt, kan det ej förstås på mer än ett sätt, nemligen att han gillar allting. Han uttalar sig på det mest fördelaktiga sätt om ritningarna.

Herr friherre af Ugglas har anfört till stöd för sin motion ett yttrande af teknologiska föreningens afdelning för husbyggnader. Dervid har dock friherre af Ugglas förbisett en omständighet, om hvilken det torde vara nödvändigt att erinra, nemligen att det är icke svenska teknologföreningens afdelning för byggnader i sin helhet, som afgifvit detta yttrande. Dervid saknas enligt mitt förmenande de förnämsta namnen. Jag har skaffat mig underrättelse om, hvilka af byggnadsafdelningens ledamöter som *icke* deltagit i detta beslut, och jag har fått mig uppgifvet, och är öfvertygad om uppgiftens rättighet, att då de unga teknologerna beslöto att publicera det ifrågasvarande uttalandet, deltog icke i detta beslut hvarken professorerna Dahl, Gellerstedt eller Jacobson, ej heller hofintendenten Kumlien, arkitekten Kumlien eller major Edelsvärd. Det skulle, tyckes mig,

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.*
(Forts.)

varit det riktigaste, att, när man åberopar svenska arkitekters yttrande till stöd för min mening, man icke bort sakna dem, hvilka rätteligen skulle nämnas främst för att åt detta yttrande förläna den vigt, att man dervid kunnat fästa afseende. Jag vill i ingen mån underskatta de öfriga, för mig okända arkitekternas omdöme, men ett faktum är dock, att de äro de yngre, och det förefaller mig, som de uppställda namnen Zettervall och Meldahl borde uppväga desse unge herrars auktoritet. Det är dessutom något mycket anmärkningsvärdt, att man oombedd afgifver ett utlåtande öfver en sak, hvarmed man icke direkt har något att göra, och som redan är ett faktum, ett Riksdagens beslut, sanktionerad af Kongl. Maj:t. Jag vet icke, hvad afsigten är med detta utlåtande, men det är ju så modernt att draga uppmärksamheten till sig genom att ställa sig oppositionel. Den metoden är redan framgångsrikt praktiserad på andra områden.

Den ärade motionären har tillkännagifvit, att det råder ett ganska utbredt missnöje med uppförandet af dessa hus på Helgeandsholmen. Det skulle vara högst märkvärdigt, om icke så vore, ty de två passerade åren äro i det afseendet så väl använda till agitationer, att man mycket väl bör hafva medhunnit att upplåsa missnöje. Dessutom är det icke så alldeles ovanligt, att det råder missnöje och motvilja och äfven motstånd här i Stockholm, då en större fråga är å bane, det har man verkligen exempel på, mera tydliga än detta. Jag tillåter mig erinra om, huru det var, när sammanbindningsbanan skulle byggas, det var då ock ett ganska starkt missnöje. Det fans personer då, som nu, hvilka sprungo omkring i staden och yttrade sina stora farhågor för detta våldförande på Sveriges sköna hufvudstad, och för de ofantliga olägenheter, som skulle uppstå genom hinder i trafiken såväl å gatorna som på Mälaren. Nu tror jag ej, att de, som då så starkt opponerade sig, skulle vilja stiga fram och upprepa, hvad de då sade. Jag vet icke, om teknologerna kritiserade eller gingo på samma sätt tillväga då som nu, nemligen att uttala sig oombedda, om hvad öfverste Ericsson företog sig, utan att tillfråga dem, liksom de nu göra med öfverintendenten Zettervall, men det minnes jag, att en del af pressen smädade den store mannen.

Jag har icke kunnat underlåta att uttala min mening i afseende på denna nu framlagda motion, och jag anhåller att mitt yttrande måtte få åtfölja densamma till utskottet.

Herr Cederberg: Då här från flera håll åberopats det yttrande i frågan, som afgifvits af fackafdelningen för husbyggnadskonst inom svenska teknologföreningen har jag ansett mig böra i afseende på detta uttalande leenna en upplysning, som synes mig synnerligen behöflig. Jag ber dock att först få förutskicka den anmärkningen, att jag icke personligen tillhör afdelningen i fråga. Jag har sålunda ej den ringaste del i uttalandet och ämnar ej här hvarken anfalla eller försvara det. Men då det föreföll mig oegentligt, att afdelningen gifvit sig in på en fråga, som icke egentligen utgör föremål för husbyggarens verksamhet, nemligen frågan om reglering af vattenförhållandena i strömmen och deras inflytande på vattenhöjden i Mälaren,

gaf detta mig anledning att fråga en ledamot af nämnda afdelning, och som der tillhörde majoriteten i frågan, hurn det kom sig, att afdelningen i detta hänseende uttalat sig så, som den gjort. Han svarade: vi hafva visst icke yttrat oss om omöjligheten att reglera vattenförhållandena; när tidningarna, som t. ex. Dagens Nyheter gjort, plockat sönder vårt yttrande, så får det en färg, som det icke har och vi icke vilja att det skall hafva; vi vilja endast påpeka, att här finnas åtskilliga frågor, som äro outredda, som t. ex. frågan om vattenförhållandena; man känner följaktligen icke kostnaden för deras reglering, och det händer, att när den frågan blifvit utredd, finnes regleringen vålla en sådan kostnad, att det skulle blifva billigare att köpa en tomt och bygga på annat håll. Så tyckes majoriteten vilja hafva yttrandet i denna del förstädt och icke på annat sätt.

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riksdagen m. m.
(Forts.)*

Herr Adelsköld: Jag behöfver icke här fästa uppmärksamheten på det lifliga intresse, jag alltid hyst i denna fråga. Jag har bland annat uttalat detta intresse såsom reservant i den komité, som år 1870 tillsattes för uppgörande af förslag till nytt riksdags- och riksbankshus, då jag tillstyrkte riksbanks- och riksdagshuslokalernas förläggande på Helgeandsholmen, och jag har ytterligare under det frågan förevarit i denna kammare åtskilliga gånger förordat samma sak. Det är således icke min mening att nu upprifva denna fråga. Icke heller hyser jag den ringaste betänklighet mot grunden på Helgeandsholmen. Jag har förut under den diskussion, som 1888 egde rum, då frågan afgjordes, yttrat mig härom och resultatet af de gjorda undersökningarna har visat, att den uppfattning, jag då hade, var fullkomligt riktig, nemligen att marken skulle bestå af grus på ett underlag af berg — den bästa grund man kan önska sig, då man icke har berg att direkt bygga på — och underskärning kan förekommas genom betombäddar. Men då jag vid granskning af de uppgjorda ritningarne funnit åtskilligt, som efter mitt förmenande möjligen skulle kunna vara bättre, har jag ansett mig böra meddela detta, då frågan nu ånyo förekommit i kammaren och andra ändringar ännu kunna göras, om mina anmärkningar befinnas afsevärda.

Jag medgifver villigt, att de förändringar och förbättringar, som vidtagits i sista upplagan af förslaget till riksbanks- och riksdagshus på Helgeandsholmen, hafva varit betydliga, hvilket hvar och en kan öfvvertyga sig, som vill jemföra de nyaste ritningarne med dem, som en för denna fråga lifligt intresserad ledamot af denna kammare låtit trycka och utdela. Byggnaderna hafva till det yttre vunnit betydligt i kraft och elegans, och man har tagit bort den höga och smala kampanilen, den klockstapel, som var uppsatt såsom en takryttare å riksdagshuset, och i stället anbringat en kupol, hvarigenom bättre utrymme och takbelysning vunnits, så att ett rymligt och storslaget "atrium" mellan båda samlings-salarne kan erhållas, hvilket om det komme till utförande, eger ett stort företräde framför de tränga och mörka gångar och korridorer, som här voro upptagna i det första förslaget. Men i båda förslagen förekommer och är således förmodligen meningen att begagna en form på samlings-salarne, som jag

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riksdä-
gen m. m.
(Forts.)*

för min del anser mindre fördelaktig, nemligen åttkantén. Såsom bekant, söker man i lokaler, der afseende måste fästas på goda akustiska förhållanden, såsom i hörsalar, teatrar och musikrum, så mycket som möjligt använda afrundade former och undvika "vinklar och vrår", emedan dessa taga bort ljudet. Genom den åttkantiga form, som gifvits samlingssalen, har visserligen vunnits i arkitektoniskt hänseende samt att bänkarne kunnat placeras på ett bekvämt och lätt tillgängligt sätt, men fråga är, om icke olägenheterna i akustiskt hänseende öfverväga dessa förmåner. När dertill kommer, att kamrarne komma att blifva mycket höga — 54 fot från golfvet till glastaket — är det all sannolikhet för att med den form, som tillämnats, och med de djupa läktarne, de komma att blifva ogynsamma i akustiskt hänseende.

För min del föreställer jag mig äfven att hufvudingången till samlingssalarne borde tagas från "atrium" under kupolen i stället för, såsom tillämnadt, från foyern. Flera skäl tala härför.

Vidare har jag fäst mig vid att stora fönster skulle komma att anbringas i väggarne af samlingssalarne. Med den rika takbelysning, som tillämnats, äro fönster i väggarne fullkomligt öfverflödiga och förorsaka endast obehagligt drag, som man väl känner till här i kammaren, och treffligt är det ej heller att sitta och grina mot dagern, såsom här, om något ljus skulle komma genom fönstren. Nu är visserligen förhållandet, att de stora fönstren skulle komma att sitta i väggar åt mörka och trånga kringbyggda gårdar, så att icke mycket dager kan komma in genom desamma, men hvartill skola de då tjena? "Till dekoration, har man svarat, emedan de äro ämnade att infattas med kulört glas."

Om nu emellertid, såsom antagligt är, den genom takfönstren infallande dagern, komme att helt och hållet neutralisera den ringa dager, som infaller från de mörka gårdarne genom väggfönstren, så förefelas hela effekten af de dyrbara glasmålningarna (för så vidt man ej vill anbringa artificiell belysning *utanför* desamma), och då återstår endast oundvikligt drag, och därför förefaller det mig som klokast vore att dessa väggfönster slopas och ersättas af dekorativa målningar.

Ytterligare har jag fäst mig vid det egendomliga, att förvaringsrum för riksbankens valutor lära blifvit förlagda, icke såsom vanligt i en jordvåning, utan i andra våningen.

För min del tror jag också att den stora dyrbara 50 fot breda raka trappan upp till riksdagshuset, hvilken icke rätt väl harmonierar med de svängda smakfulla apareljerna, saklöst skulle kunna försvinna, då dessa apareljer äro fullt tidsenliga och bekväma att begagna.

Åtskilligt annat skulle, efter min uppfattning kunna vara att tillägga, men dels har jag icke varit i tillfälle att i detalj granska ritningarna, och dels vill jag för närvarande icke längre upptaga kammarens tid om denna sak. Hvad jag emellertid anser mig icke kunna underlåta att påpeka, under det jag har ordet, är de olägenheter, som otvifvelaktigt komma att uppstå derigenom, att trafiken mellan norr och staden dragits mellan riksdags- och riksbankshusen, och att, då riksbanken ligger bakom riksdagshuset, alla som från pulsådern

Norrbro skola besöka riksbanken, måste korsa denna trafik, å smala backiga vägar. Om det varit möjligt, skulle det varit mera praktiskt att placera riksbanken, som begagnas hela året, framför riksdagshuset som är i bruk endast 4 månader om året, och icke tvärt om.

Genom anordnande af två byggnader så nära intill hvarandra, måste ovilkorligen äfven uppstå eldfara för den ena, om eld uppkommer i den andra. Ty det har visat sig att, äfven med dubbla jernluckor för fönsterna, kan eld icke utestängas, om ett närbeläget större hus brinner, och faran för banken är så mycket större om förvaringsrummen skulle komma att ligga öfver jorden. Det enda sättet att afstänga eld har befunnits vara dubbla murar af beton med luft emellan. Men sådana kunna härvidlag komma i användande, endast om båda byggnaderna sammanbyggas till en.

Såsom jag redan yttrat i början af mitt anförande, är icke min mening att rivna upp saken och flytta bort riksdagshuset från Helgeandsholmen, och jag har icke heller velat uttala det ringaste klander mot komitén, som efter mitt förmenande så godt den kunnat, sökt fullgöra sitt svåra värf, det är endast min lifliga önskan att allt skall blifva så ändamålsenligt och prydligt som möjligt, som föranledt mig uppträda, och då hvarje sak alltid vinner på att skärskådas från så många håll, som möjligt, tror jag icke att något skulle förloras på att, medan tid är, låta förslagen genomgå en ytterligare skärseld; och önskar därför framgång åt motionen.

Friherre af Ugglas: Jag skall bedja att först få rigta några ord till herr Lithander.

Han har behagat förklara, att jag endast afser att upprifva Riksdagens beslut.

Jag måste fränkänna herr Lithander rättighet att inlägga hos mig motiv, som jag icke haft.

Vidare har herr Lithander anmärkt att jag skulle hafva klandrat grundens beskaffenhet och det arkitektoniska vid byggnaderna.

Den minsta fordran, man kan ställa på den, som gör anmärkningar mot en motion, är att anmärkaren skall hafva läst igenom motionen, och jag anhåller att herr Lithander vill visa mig, hvar i min motion jag yttrat ett enda ord om grundens beskaffenhet, eller hvar jag yttrat något annat i afseende å det arkitektoniska, än om ljusgårdarna. Och hvad nu särskildt grunden angår, känner jag lika väl som herr Lithander den mans förtjenst, som undersökt densamma.

Vidare har herr Lithander klandrat att jag påstått att här ej föreligger någon utredning. Äfven i detta afseende skall ett grundligare genomläsande af motionen vederlägga hans yttrande. Jag har sagt, att då Riksdagen år 1888 fattade sitt beslut i ämnet, förefans ej någon utredning för uppförande af två särskilda byggnader; jag har sagt, att den enda utredning som då förelåg afsåg byggandet af blott en byggnad, och skilnaden deremellan samt att uppföra två särskilda byggnader på en så trång plats, som den föreslagna, är dock temligen stor. För öfrigt vill jag ej närmare följa herr Lithander i hans anförande — han lade i min mun åtskilliga yttranden, som jag ej haft.

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riksdagen
m. m.
(Forts.)*

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riksdagen
m. m.
(Forts.)*

Deremot ber jag att till herr Törnebladhs få framföra min tack-samhet för den utredning, som vi erhöillo genom hans anförande. Det är, tror jag, första gången, som i denna fråga en så pass genomgående utredning kommit Riksdagen till godo, och jag är mycket tack-sam för hvad vi i det afseendet fått höra, likasom för herr Törnebladhs lojala och fullt rigtiga uppfattning af min ställning i frågan.

Jag skall nu bedja att få ytterligare precisera denna min ställning; jag önskar endast att då, sedan byggnadsritningarne blifvit kända, olika meningar uppstått om lämpligheten att på Helgeandsholmen sammanföra både riksdagshus och bank, Riksdagen ville, innan det är för sent, söka att för sig sjelf klargöra den frågan genom att infordra yttrande från någon sakkunnig myndighet; och så länge upplysningar i ett ämne anses vara af något värde, tror jag icke att man har rätt att klandra den, som önskar att åstadkomma sådana i nu föreliggande fråga. Helt annorlunda hade saken gestaltat sig, om Riksdagen bifallit Kongl. Maj:ts i sammanhang med propositionen till 1887 års Riksdag rörande ifrågavarande byggnadsfråga gjorda förslag, att Kongl. Maj:t skulle låta uppgöra ritningarne och sedermera öfverlemna dem till granskning åt Riksdagen.

Men i den motion, som framlades vid 1888 års riksdag och som i öfrigt temligen nära öfverensstämmer med nyssnämnda kongl. proposition, hade — af hvad anledning vet jag icke — motionären utstrukt allt, som rörde Kongl. Maj:ts och Riksdagens befattning med ritningarne, och yrkat, att byggnaderna skulle utföras enligt ritningar, som af banko- och riksgäldsfullmäktige godkändes. Jag känner som sagdt icke anledningen till en sådan förändring, och jag hoppas, att herrar fullmäktige tro mig, då jag säger att jag med det sagda icke åsyftar någon anmärkning mot dem; men nog tror jag, att frågan kunnat få en allsidigare och bättre utredning, om Kongl. Maj:t fått i uppdrag att låta uppgöra ritningarne och, sedan fullmäktige blifvit hörde, framlagt dem till granskning för Riksdagen. Och tillvägagångendet i denna byggnadsfråga är något högst ovanligt, ty, så vidt jag vet, har Riksdagen hittills i allmänhet erhållit åtminstone någon aning om beskaffenheten och utseendet af hvad som bygges för statens räkning. Här är detta icke fallet. Här kunna fullmäktige bygga hvad som helst, blott riksbanken och Riksdagen kunna i byggnaderna inrymmas. Riksdagen har fränsagt sig all rätt att derom yttra något.

Under sådana förhållanden anser jag det vara Riksdagens pligt att, då olika meningar gjort sig gällande angående lämpligheten af två byggnader å ifrågavarande plats, — jag har icke tillåtit mig att undersöka halten af dessa olika meningar, och jag antar att svenska teknologföreningens fackafdelning för husbyggnad nog kommer att svara för sig sjelf, rörande de af afdelningen framställda anmärkningar, jag har blott konstaterat faktum att mycket olika meningar äro derom gällande — genom fullt sakkunnig myndighet låta utreda denna fråga. Skulle nu af denna utredning framgå, att det uppgjorda förslaget är förträffligt, eller att en förändring skulle kosta mera än som motsvaras af fördelarne utaf en sådan, då skulle äfven jag finna det na-

turligt, att Riksdagen obetingadt vidblifver sitt beslut; men skulle det åter visa sig, att riksdagshuset skulle i väsentlig mån te sig prydligare och ändamålsenligare, om riksbanken förflyttades från holmen och en sådan förändring icke skulle kräfva allt för mycket ökade kostnader, då tror jag att Riksdagen skulle handla orätt i att icke lyssna till ett sådant förslag.

Detta är meningen med min motion. Och för egen del är jag öfvertygad om, att den lösning jag tänkt mig rörande byggnadernas särskiljande är för saken den bästa. Jag vill ej längre besvära kammaren med en vidlyftig öfverläggning. Jag har blott velat bestämdt konstatera min ställning i frågan och anhåller, att detta mitt yttrande må medfölja motionen.

*Motion om
anstånd med
uppförande å
Helgeands-
holmen af
byggnader
för Riks-
dagen m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning blef ifrågavarande motion jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena hänvisad till bankotskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den af herr *Anderson, Albert*, väckta, under gårdagen bordlagda motionen, n:o 24, om höjande af hvitbetsockertillverkningsafgiften m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Borgs* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 25, med förslag om tillägg till 14 kap. 3 § giftermålsbalken.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet följande under gårdagen bordlagda motioner:

n:o 26, af herr *Borg*, om indragning af åtskilliga utaf Kongl. Maj:ts beskickningar till främmande magter m. m.; och

n:o 27, af friherre *Klínckowström*, om bestridande genom upplånade medel af kostnaderna för fortsättande af arbetena å norrländska stambanan.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Biesérts* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 28, om antagande af en lag angående våghållningsbesvärets utgörande på landet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Widmarks* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 29, om anslag till befrämjande af odlingsföretag i de norrländska lappmarkerna.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Widmarks* under gårdagen bordlagda motion, n:o 30, med förslag om tillägg till 53 § i kongl. stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda, nästlidne dag bordlagda motioner:

n:o 31, af herr *Boström*, om anslag för skyndsamt genomförande af beslutad gevärsförändring;

n:o 32, af herrar *Ros* och *Lundström* m. fl., om statsbidrag till uppförande af en minnesvård öfver John Ericsson; samt

n:o 33, af herr *Lithander*, om anslag för uppmuntrande af bränn-torfsindustrien inom landet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet följande af herr *Adelsköld* väckta, under gårdagen bordlagda motioner:

n:o 34, med förslag till ändrad lydelse af §§ 15 och 18 riksdagsordningen; samt

n:o 35, med förslag till ändrad lydelse af § 17 riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Söderbergs* sistlidne dag bordlagda motion, n:o 36, om rätt för riksbankens afdelningskontor i Jönköping att köpa och sälja utländska vexlar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda, nästlidne dag bordlagda motioner:

n:o 38, af herr *Alin*, om anslag till upprätthållande af rikets neutralitet;

n:o 39, af herrar *Alin* och *Lundström*, om anslag till mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Upsala;

n:o 40, af herr *Cederberg*, angående nedsättning af räntan å lån från fonden till understödjande af sankta traktens odling; samt

n:o 41, af herr *Bergman*, om ändrade bestämmelser angående understöd för utdikning af vattensjuka marker, m. m.

Vid föredragning af herr *Söderbergs* under gårdagen bordlagda motion, n:o 42, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning rörande möjligheten att bereda mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk, beslöt kammaren hänvisa denna motion till behandling af ett tillfälligt utskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Adelskölds* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 43, om anslag till bildande af en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseets behof.

Herr grefven och talmannen yttrade, att till behandling af tillfälligt utskott hittills blifvit hänvisade följande motioner:

n:o 5, af herrar *Tham*, *Wilhelm*, och *Stridsberg*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om utarbetande af förslag till lag om skydd för industriella mönster och modeller;

n:o 14, af herr *Unger*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om utsträckning af fridlysningstiden för elg;

n:o 16, af herr *Berg*, *Gustaf*, angående skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885;

n:o 17, af herr *Ölander*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändrade bestämmelser rörande underhållet af de allmänna vägarne på landet;

n:o 18, af herr *Söderberg*, angående skrifvelse till Konungen med anhållan om förslag till ändrade bestämmelser i fråga om utgörande af väghållningsbesväret; samt

n:o 42, af *densamme*, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning rörande möjligheten att bereda mindre bemedlade tillfälle att bilda egna jordbruk.

På särskilda propositioner beslöts härefter, dels att dessa motioner skulle mellan tre tillfälliga utskott, hvarterda bestående af fem ledamöter med två suppleanter, sålunda fördelas, att motionerna n:is 5 och 16 skulle behandlas af tillfälliga utskottet n:o 1, motionerna n:is 14 och 42 handläggas af tillfälliga utskottet n:o 2 samt motionerna n:is 17 och 18 behandlas af tillfälliga utskottet n:o 3, dels ock att val af ledamöter och suppleanter i dessa tre tillfälliga utskott skulle företagas vid kammarens sammanträde nästa onsdag.

Vidare yttrade herr grefven och talmannen att han, efter samråd med herr talmannen i Andra Kammarne, finge föreslå, att, derest kammarne före nästa onsdag enats om tillsättande af ett särskildt

utskott för behandling af Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna nådiga proposition med förslag till sjölag n. m., Första Kammaren vid det sammanträde, som nämnde dag komme att hållas, skulle företaga val af ledamöter och suppleanter i berörda utskott.

Detta förslag antogs.

På anhållan af herr *Berg, Gustaf*, beviljades honom ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar från och med den 2 nästkommande februari.

Justerades nio protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.24 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
